

Sankt Lukas Stiftelsens have

Af Johan Lange

Artiklen har været bragt i »Hilsen fra Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen« nr. 155 1983 samt i Fonden for Træer og Miljø's årsberetning 1984; artiklen bringes her med de rigtige tegn for henholdsvis ukorrekt synonym (fx »Akacie« om *Robinia*) og (have)sort (fx *Betula verrucosa* 'Bøghe').

Hvornår denne dejlige have bag de høje bygninger fra de første år af 1930'erne er anlagt, vides ikke. Årstallet for de ældste træers plantning kan dog løseligt sættes til tiden mellem 1767 og 1770. I 1767 udskiftedes nemlig en stor del af Gentoftes jorder hørende under godset Bernstorff; og gården Lundegård opførtes af auktionsdirektør Johan Frimodt. Vi kender vurderingssummen af bygningerne, der også beskrives kort. Der har været en ganske statelig forstue med dobbeltdør på vestfacaden, og vi må regne med at denne indgang straks er blevet markeret ved en dobbeltrække af *lindetræer*, altså en allé fra vejen lige op mod hoveddøren. Og denne lindeallé eksisterer endnu, om end i noget forkortet form, idet Diakonissehuset med kirken byggedes noget nærmere Bernstorffsvej end Lundegårdens stuehus, der blev nedrevet i 1930, ligesom Bernstorffsvej sikkert er blevet udvidet siden Lundegårdens tid. Men der står dog otte stynede lindetræer i en kort markant allé, som stadig »værner« indgangen mod den ondskab, som det var indgangstræers opgave i oldtid og middelalder at holde borte. Jo, en lille rest af hedenskab lever stadig i bedste velgående foran Lukasstiftelsens gudshus, og der bliver værnet om den, nu dog kun af æstetiske grunde.

Men der findes jo en allé til langs den sydlige side af den centrale, store have, og den er endda ca. 100 meter lang. Den synes ikke at have »værnet« nogen indgang, men har kun fungeret som statussymbol. For det var jo mange statelige herregårdshavers særkende med 2-3 parallelle alléer, attråværdigt også for den mindre gård.

Om Lundegårdens have har haft en parallel-allé langs sin nordside kan ikke siges, men umuligt er det ikke, selv om den i så tilfælde næppe har haft en lang levetid.

Ud over de to nu eksisterende lindealléers træer findes der adskillige træer af nogenlunde samme ælde som lindene. En noget gådefuld stilling indtager de to store *hestekastanietræer* der flankerer indgangen til hospitalsfløjen. De må være meget ældre end bygningen og kan altså ikke være

plantet som indgangstræer til dette hus og står i det hele taget så langt fra hinanden og så langt fra stedet hvor Lundegårdens fløje lå, at de heller ikke har kunnet være knyttet til denne gårds nordfløj. Det må være to af den gamle haves træer der tilfældigvis har stået sådan, at de med stort held kunne inddrages i det varige haveanlæg.

Af lignende ærværdig alder er *robinien* («akacien») lige ud for portbygningens mod haven vendende port; den har også tilfældigvis haft så gunstig en placering i forhold til de nyopførte bygninger, at den nu indtager en meget fremtrædende plads i haven.

Både hestekastanie og robinie er forholdsvis nye træarter i dansk havebrug; de kom til landet henholdsvis ca. 1720 og ca. 1730 og er blevet umådelig populære begge to, den første oprindelig på grund af sin nytteværdi, frøene er godt tilskudsfoder til hjorte (og køer), den anden af æstetiske grunde.

Mere diskret end robinien står en *ahorn* i nærheden; den er nu inddraget i et busket med mange forskellige buske af yngre årgang, efter stammen at dømme er den ca. 50 år. Trods det at ahorn nu optræder som ægte dansk skovplante (ofte af skovbrugere dog betragtet som ukrudt), er det en fra Tyskland indført plante (vist midt i 1600-tallet) der nu befinder sig særdeles godt i haver og skove og sår sig overalt.

Af de dekorative træer fra Lundegårds-tiden må *rødegen* siges at indtage en særstilling på grund af sin ejendommelige kronform, der ellers ikke er typisk for arten. De individer der mange steder her i Danmark dyrkes i skove som vedproducenter og til afskærings-pyntegrønt (eller -rødt, da løvet ofte farves smukt rød (eller gult) før løvfald) eller undertiden i parker og haver som her til pryd, har lige gennemløbende høj, rank stamme. Men typen her i haven gør sig særdeles godt, og træet står stadig så frit at dens særegne kronform kommer rigtig til sin ret. En ca. 75-årig diakonisse husker den kun som meget bredkronet.

Af frugttræer har der sikkert været særdeles mange i sin tid, nu er der ikke mere tilbage end en gråpære og tre, måske fem *fuglekirsebær*. Denne sidste træart kan måske dårligt kaldes et frugttræ, for frugterne er ikke meget bevendt, og hvorfor der står så mange her er noget af en gåde, sandsynligvis er det grundstammerne til fem *sødkirsebær* der har fået lov til at skyde igennem som vildskud, hvorefter ædelriset (eller -kronen) er gået til grunde.

Enkelte flere træer fra den oprindelige haves tid indgik efter 1934 stadig i havens plantebestand, således i hvert fald en stor *elm*, der først er fældet efter 1963.

Alle de resterende træer og buske i haven, sandsynligvis også stauderne er nok plantet efter at Lundegård var blevet revet ned (sammen med en *vildvin*, der beklædte murene, men som måtte dø med huset), nogle endda

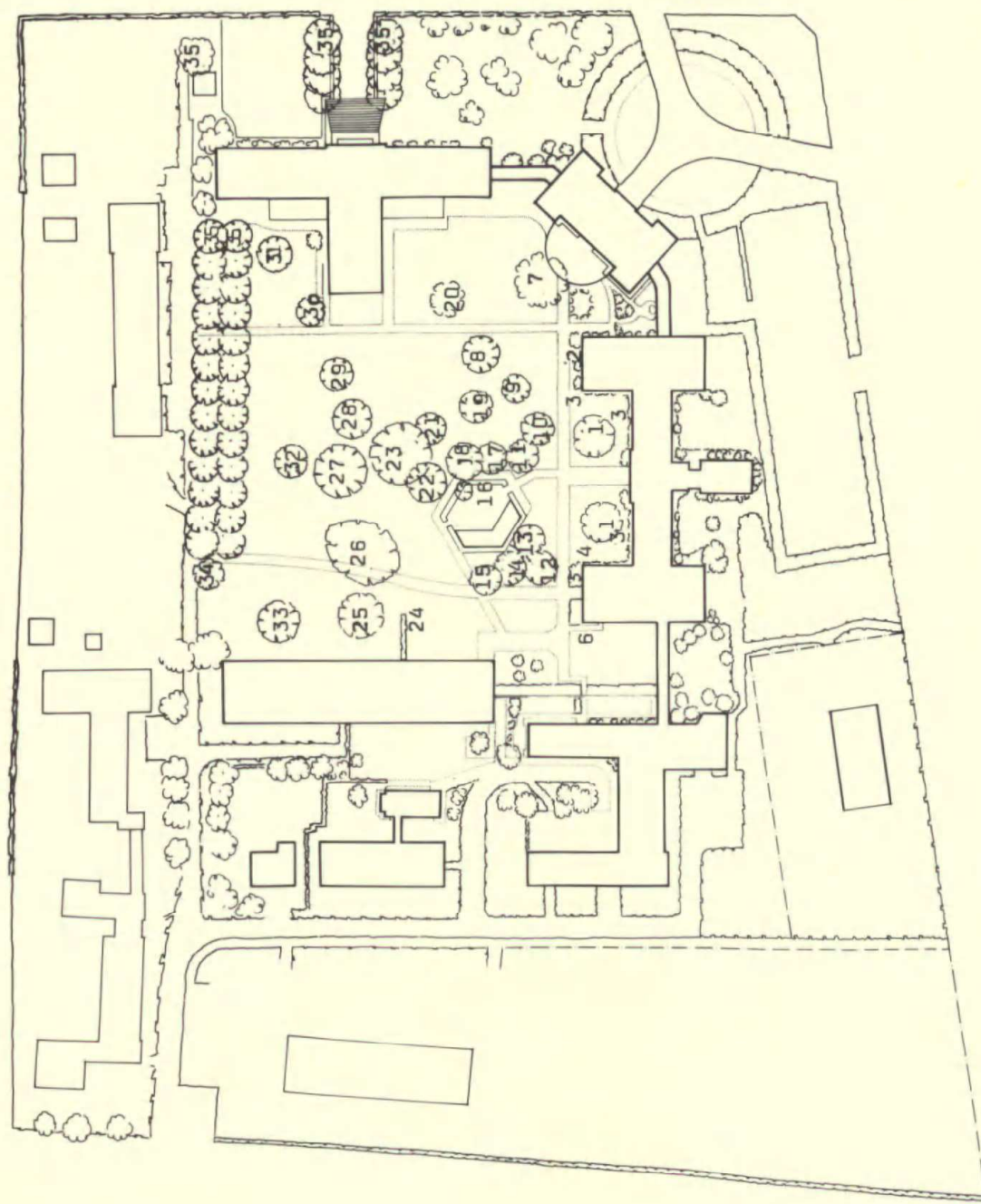
i meget sen tid. Af de mange arter kan der være grund til at nævne nogle få særlig interessante, enten på grund af deres kulturhistorie eller deres bemærkelsesværdighed i anden henseende. Til de første hører de fra dansk middelalder kendte *mandel*, *ægte kastanie*, *sort morbær* og *sevenbom*. De tre første med velkendte og skattede spiselige frugter, mens sevenbom er blevet nærmest berygtet på grund af sine abortfremkaldende egenskaber; den menes at være blevet dyrket ved nonneklostre og muligvis anvendt til fosterfordrivelse. Men her ved Lukasstiftelsen dyrkes den nok af helt andre grunde.

Gammelkendte, ja oprindelige og vildtvoksende i Danmark er *taks* og *kristtorn*, begge stedsegrønne underskovsplanter i dele af landet, taksen dog kun rigtig »vild« ét sted, nemlig syd for Vejle Fjord; taksbuer spillede en stor rolle i middelalderlig krigsførelse. Grene af kristtorn er blevet brugt i stuer og stalde til pynt og til afværgning af mareridt, også hos husdyr.

Af de meget sent til Danmark indførte planter bør nævnes den stedsegrønne Berberis-art *Berberis gagnepainii*, der delvis omkranser solpladsen; planten stammer fra Kina. Ligeledes fra dette århundrede er *duetræet*, »lommelørklædetræet« med de mærkelige dinglende kugleformede blom-

Haven i vinterdragt, set fra Dr. Alexandrines Hus. I forgrunden den bredkronede rødeg, til venstre lidt af den lange linde-allé.

Sankt Lukas Stiftelses have Kortet er, med undtagelse af trænumrene, retegnet af stadsgt. Tove Christensen til ovennævnte »Hilsen fra Sankt Lukas Stiftelsen«.

sterstande, hver med to hvidlige ovale »klude«. Den senest indførte er nok vandgranen der først er fremspiret i diverse botaniske haver og enkelte planteskoler i 1948, indført direkte fra Kina. Vandgran er løvfældende ligesom lærk, og er blevet overordentlig populær. Og med denne berømte plante der er blevet kaldt et levende fossil, hvis nærmeste slægtninge var vidt udbredt på jorden for 150 millioner år siden, vil vi slutte rundturen i Sankt Lukasstiftelsens have.

Planteliste over det centrale område

Begyndende ved hovedindgangen til hospitalet (hestekastanierne) derefter i øst-vest- og vest-øst-gående linjer sydpå henover terrænet.

1 Hestekastanie	Aesculus hippocastanum 2 stk.
2 Kristtorn	Ilex aquifolium, flere, tæt på muren
3 Almindelig Taks	Taxus baccata, mange, tæt på muren
4 Lille Japankvæde	Chaenomeles japonica, ved hushjørne
5 Lys Blodribs	Ribes sanguineum 'Carneum', ved hushjørne
6 Berberis-art	Berberis aggregata, ved hushjørne
Fritstående træer og buske, begyndende lige ud for portbygningen.	
7 Robinie, »Akacie«	Robinia pseudoacacia
8 Ahorn, »Ær«	Acer pseudoplatanus
9 Paradisæble	Malus baccata?
10 Blærenød, »Lygtetræ«	Staphylea pinnata
11 Fuglekirsebær	Prunus avium
12 Fuglekirsebær	Prunus avium
13 Vandgran	Metasequoia glyptostroboides
14 Alpe-Guldregn	Laburnum alpinum
15 Fuglekirsebær	Prunus avium
16 Berberis-art	Berberis gagnepainii, på solpladsen
17 Sort Morbær	Morus nigra
18 Magnolie, »Tulipantræ«	Magnolia soulangiana
19 Mandel	Prunus amygdalus
20 Ægte Kastanie	Castanea sativa
21 Havearalie	Aralia elata
22 Duetræ	Davidia involucrata
23 Blodbøg	Fagus sylvatica 'Atropunicea'
24 Sevenbom	Juniperus sabina, hæk vinkelret på Dr. Alexandrines Hus

25 Ægte Kastanie
 26 (Amerikansk) Rød-Eg
 27 Pære-sort
 28 Vortebirk
 29 Fuglekirsebær
 30 Japansk Lærk
 31 Haveæble
 32 Fuglekirsebær
 33 Rødtjørn
 34 Rødklokkebusk
 35 Parklind

Castanea sativa
Quercus rubra
Pyrus communis 'Gråpære'
Betula verrucosa 'Bøgghs'
Prunus avium
Larix leptolepis
Malus domestica 'Skovfogedæble'
Prunus avium
Crataegus laevigata 'Pauli'
Weigela hybrida
Tilia vulgaris, alleerne

Træer på Lundegårdens tid

	nummer på planen
Parklind, alleerne	35
Hestekastanie, 2 stk.	1
Robinie, »Akacie«	7
Rødeg	26
Fuglekirsebær	11, 12, 15
Gråpære	27